

**Wojewódzki program wyrównywania szans
i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania
osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020**

Olsztyn 2015 rok

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Analiza sytuacji osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim.	7
3. Cel strategiczny, priorytety, działania i wskaźniki osiągnięcia celu <i>„Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”.</i>	22
4 Wdrażanie <i>„Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”.</i> 4.1 Harmonogram. 4.2 Monitorowanie Programu. 4.3 Finansowanie Programu.	28

1. Wstęp

Zgodnie ze Światowym Raportem o Niepełnosprawności opublikowanym przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) na świecie żyje ponad miliard osób niepełnosprawnych i liczba ta stale rośnie.

Jest to spowodowane m. in. wydłużeniem średniej długości życia, częstszym występowaniem chorób przewlekłych, takich jak np. cukrzyca czy choroby serca jak również zwiększoną liczbą wypadków drogowych i klęsk żywiołowych.

Zwiększając się powszechność występowania niepełnosprawności stawia przed poszczególnymi państwami obowiązek podejmowania działań zapobiegających powstawaniu oraz łagodzenia jej skutków. Działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami są zadaniem ogólnospołecznym, bowiem ich skutki dotyczą wszystkich dziedzin życia.

Profilaktyka zdrowotna, zdrowy styl życia oraz odnowa środowiska naturalnego, pracy i zamieszkania powinny mieć podstawowe znaczenie w działaniach wszystkich podmiotów i społeczności zmierzających do wyeliminowania lub znacznego ograniczenia przyczyn niepełnosprawności, gdyż to determinuje w największym stopniu stan zdrowia społeczeństwa. Zapobieganie niepełnosprawności i zmniejszanie jej skutków jest mniej kosztowne niż konieczność zapewnienia późniejszej opieki nad osobami z niepełnosprawnościami i podejmowanie działań zmierzających do ich integracji ze społeczeństwem.

Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) niepełnosprawność to każde ograniczenie bądź niemożność prowadzenia aktywnego życia w sposób lub zakresie uznawanym za typowe dla człowieka, wynikające z utraty sprawności lub nieprawidłowości w budowie czy funkcjonowaniu organizmu pod względem psychologicznym, psychofizycznym lub anatomicznym.

Ostatnie dziesięciolecia przyniosły istotne zmiany w sposobie postrzegania osób z niepełnosprawnością. Niepełnosprawność nie jest już rozumiana tylko jako rezultat uszkodzenia ciała czy choroby, ale raczej jako wynik barier - społecznych, ekonomicznych, fizycznych - jakie napotyka się w środowisku. O prawach osób niepełnosprawnych zaczęto mówić w kontekście praw człowieka. Konferencja Światowa o Prawach Człowieka w Wiedeńskiej Deklaracji i Programie Działania (czerwiec 1993 r.) potwierdziła, że prawa człowieka mają charakter uniwersalny i przysługują bez żadnych zastrzeżeń również osobom z niepełnosprawnością. Wszelka dyskryminacja tych osób jest zatem naruszeniem praw człowieka.

Zapewnienie równości szans winno polegać przede wszystkim na eliminacji wszelkich przeszkód fizycznych, finansowych, socjalnych lub psychologicznych, utrudniających lub zniechęcających osoby z niepełnosprawnościami do aktywnego udziału w życiu społecznym.

13 grudnia 2006 roku została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne NZ, rezolucją 61/106, Konwencja Praw Osób Niepełnosprawnych. Swoją podpis pod aktem prawnym złożyli przedstawiciele 80 państw członkowskich oraz Wspólnota Europejska, w tym również Polska. 15 czerwca 2012 r. Sejm przyjął ustawę, którą wyraził zgodę na ratyfikację przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. W dokumencie tym podkreśla się, że osoba z niepełnosprawnościami powinna korzystać z pełnego równouprawnienia, zakazu dyskryminacji oraz z równości wobec prawa - ma także prawo do: wolności i bezpieczeństwa, swobody poruszania się i niezależnego życia, zdrowia, pracy i edukacji oraz prawo do udziału w życiu politycznym i kulturalnym.

Konwencja wyznacza minimalne standardy w respektowaniu godności ludzkiej oraz długoterminowe cele prowadzące do pełnej integracji osób z niepełnosprawnościami ze społeczeństwem. Zobowiązuje ona Państwa do ochrony wszystkich praw człowieka i praw podstawowych osób z niepełnosprawnościami. Konsekwencją podpisania Konwencji było opracowanie przez Komisję Europejską *Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010-2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier*. Ogólnym celem

Strategii jest zwiększenie możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym. W Strategii podkreśla się, że na Unii Europejskiej i państwach członkowskich spoczywa odpowiedzialność za poprawę społecznej i ekonomicznej sytuacji osób z niepełnosprawnościami. W centrum Strategii znajduje się eliminowanie wszelkich barier. Określa się w niej osiem podstawowych obszarów działania: Dostępność, Uczestnictwo, Równość, Zatrudnienie, Kształcenie i szkolenie, Ochrona socjalna, Zdrowie i Działania zewnętrzne.

Konsekwencje niepełnej sprawności nie ograniczają się jedynie do problemów osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, ale wywołują również wymierne skutki społecznie uboczne w skali kraju i całego świata. Zadaniem każdego państwa demokratycznego jest dbałość o ogólny rozwój, optymalne usprawnianie psychofizyczne i społeczne oraz stworzenie warunków niezbędnych do ogólnego funkcjonowania jego wszystkich obywateli. Zagwarantowanie osobom z niepełnosprawnościami równych praw wymaga z jednej strony przeciwdziałania ich dyskryminacji, a z drugiej stworzenia mechanizmów wyrównywania szans i warunków korzystania z przysługujących im praw. W rzeczywistości jednak osoby z niepełnosprawnościami napotykają zbyt wiele przeszkód, by mogły z tych praw korzystać w pełni. Dlatego niezbędne jest powoływanie szeregu instytucji oraz inicjowanie i realizacja kompleksowych działań, które minimalizowałyby negatywne skutki tego zjawiska. Działania te winny być skierowane m.in. na zapobieganie, wczesne rozpoznawanie i diagnozowanie niepełnosprawności, a także dążenie do zapewnienia dostępu do wszelkiego rodzaju usług.

Ważnym jest przystosowanie i włączenie osób z niepełnosprawnościami, w możliwie maksymalnym stopniu, do normalnego życia i stworzenie im możliwości pełnienia zawodowych i społecznych ról.

Istotą społeczeństwa obywatelskiego są jego aktywni obywatele. Osoby z niepełnosprawnościami mają nie tylko prawa, ale także obowiązki. Jednak bariery społeczne sprawiają, że często nie są one w stanie tych obowiązków wypełniać.

Prawo do niezależnego i godnego życia zapewnia każdemu obywatelowi Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: *Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej* (Art. 69).

W Polsce jednym z podstawowych dokumentów zapewniających prawa osobom niepełnosprawnym jest, przyjęta uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, *Karta Praw Osób Niepełnosprawnych* (1 sierpnia 1997 r. M.P.50.475). W Karcie uznano, że osoby niepełnosprawne, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji. Sejm stwierdza, iż oznacza to w szczególności prawo osób niepełnosprawnych do:

- 1) dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym,
- 2) dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny,
- 3) dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną,
- 4) nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej,
- 5) pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych,
- 6) pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga - prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych,

- 7) zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym,
- 8) życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym:
 - dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej,
 - swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu,
 - dostępu do informacji,
 - możliwości komunikacji międzyludzkiej,
- 9) posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych,
- 10) pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

Ustawy kompetencyjne nakładają na organy administracji rządowej i samorządowej określone obowiązki w celu realizacji tych praw.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej zobowiązał Rząd Rzeczypospolitej Polskiej do przygotowywania corocznej informacji o inicjatywach i działaniach podjętych w celu urzeczywistniania praw osób niepełnosprawnych. W związku z pracami przygotowawczymi do ratyfikacji Konwencji, w latach 2008-2012 poddano analizie zgodność prawa polskiego z postanowieniami Konwencji. Wynika z niej, że postanowienia Konwencji są odzwierciedlone w polskim prawie, osoby z niepełnosprawnościami mają m.in. konstytucyjnie zagwarantowaną ochronę socjalną, ekonomiczną i prawną oraz ochronę przed dyskryminacją.

W Polsce zasadniczym aktem prawnym, który, obok ustawy o pomocy społecznej, ustawy o rentach i emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym i ustawie Prawo Budowlane, ma odniesienie i wpływ na poprawę sytuacji osób niepełnosprawnych, jest ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Akt ten określa zadania administracji publicznej na rzecz osób niepełnosprawnych, m.in. nakłada na samorząd województwa obowiązek opracowania i wdrażania wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Od 1999 r. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizuje programy wieloletnie na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców województwa. Aktualnie wdrażany **„Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2012-2015”** jest czwartym program, który jest systematycznie wdrażany i monitorowany. Z końcem bieżącego roku planowane jest jego zakończenie.

Niniejszy program jest w dużej mierze kontynuacją zadań Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Poprzedzono go analizą aktualnej sytuacji społeczno-zawodowej tej grupy mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz diagnozą problemów i potrzeb w zakresie wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu tych osób, uwzględniając założenia Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych.

Przy opracowaniu Programu wykorzystano również wskaźniki osiągnięcia celów założonych w ostatnim, kończącym się programie, co pozwoliło na określenie stopnia jego realizacji, podsumowanie dotychczasowych efektów, a także sporządzenie wniosków i rekomendacji, które pośrednio posłużyły do wytyczenia kierunku dalszych działań.

Wzięto również pod uwagę wyniki badań, przeprowadzonych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, na temat aktualnej sytuacji osób niepełnosprawnych w województwie i wynikające z tych badań rekomendacje do działań zmierzających do poprawy warunków ich życia.

Dokument wzbogacono o nową koncepcję działań wynikających z aktualnej diagnozy problemów i potrzeb, biorąc pod uwagę szerokie możliwości aplikowania o środki Unii Europejskiej, a szczególnie środki Europejskiego Funduszu Społecznego, na realizację projektów na rzecz włączenia społecznego osób niepełnosprawnych, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPO WiM 2014-2020).

Do opracowania Programu Uchwałą Nr 16/188/15/V Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 marca 2015 r. powołany został Zespół specjalistów-praktyków z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej, reprezentujących różne środowiska, instytucje oraz organizacje pozarządowe, w tym przedstawiciele:

- 1) Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
 - 2) samorządów powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego,
 - 3) Wojewody Warmińsko-Mazurskiego,
 - 4) Warmińsko-Mazurskiego Kuratora Oświaty,
 - 5) organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych,
 - 6) Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie,
 - 7) Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie,
 - 8) Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
 - 9) Olsztyńskiej Szkoły Wyższej im. J. Rusieckiego w Olsztynie,
- oraz innych ważnych partnerów społecznych zajmujących się problematyką niepełnosprawności i promocją zdrowia.

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych zawarte w niniejszym Programie mają charakter interdyscyplinarny, dotyczą wszystkich dziedzin życia, dlatego zakłada się, że będą one realizowane przy ścisłej współpracy z instytucjami administracji rządowej, samorządowej, organizacjami pozarządowymi, fundacjami oraz innymi partnerami społecznymi.

Jest to program otwarty, o dużym stopniu ogólności, co umożliwiać będzie podejmowanie różnorodnych, pożytecznych inicjatyw na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Dotychczasowe efekty działań na rzecz tej grupy osób, podejmowanych przez administrację publiczną, szereg instytucji i sektor pozarządowy, świadczą o znacznym postępie w zakresie wyrównywania szans oraz przeciwdziałania jej społecznemu wykluczeniu. Sprzyjają temu również pozytywne zmiany zachodzące w świadomości społecznej, polegające na rozumieniu równości praw osób bez względu na ich kondycję psychofizyczną. Tworzy się coraz więcej specjalnych programów, które mają uwzględniać interesy wszystkich obywateli, w tym również osób z niepełnosprawnościami. Jednak w dalszym ciągu osoby te napotykają zbyt wiele przeszkód, by mogły w pełni z tych praw korzystać.

Niwelowaniu tych trudności ma służyć niniejszy Program, a doświadczenie w dotychczasowej realizacji zadań na rzecz osób z niepełnosprawnościami i coraz większa odpowiedzialność partnerów społecznych za stworzenie odpowiednich warunków życia wszystkim obywatelom bez względu na wiek, płeć i sprawność psychofizyczną, pozwala mieć nadzieję, że zwiększy się skuteczność wspólnych działań wynikających z tego Programu.

2. Analiza sytuacji osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim

Jednym z najbardziej niepokojących problemów społecznych ostatnich lat, nie tylko w województwie i kraju, ale i na całym świecie, jest wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami. Wiąże się to w głównej mierze z wydłużeniem średniej długości życia, które niesie za sobą pogorszenie sprawności fizycznej i psychicznej. Jednak, problem niepełnosprawności dotyka również osoby w młodym wieku, a nawet dzieci, spowodowanej wadami wrodzonymi, chorobami przewlekłymi czy wypadkami. Bez względu na przyczynę jest ona ważnym problemem społecznym.

Nie ma jednej jednoznacznej definicji niepełnosprawności. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) niepełnosprawność to każde ograniczenie bądź niemożność prowadzenia aktywnego życia w sposób lub zakresie uznawanym za typowy dla człowieka, wynikający z utraty sprawności lub nieprawidłowości w budowie czy funkcjonowaniu organizmu pod względem psychologicznym, psychofizycznym lub anatomicznym.

W polskim prawie osoba niepełnosprawna to osoba, której stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały orzeczenie o zakwalifikowaniu przez organy do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (znacznego, umiarkowanego, lekkiego) oraz o niezdolności do pracy.

Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, przeprowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny, 12,2% populacji naszego kraju dotknięte jest niepełnosprawnością. Zgodnie z klasyfikacją GUS zbiorowość osób niepełnosprawnych dzieli się na 2 podstawowe grupy:

- osoby niepełnosprawne **prawnie** tj. takie, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony,
- osoby niepełnosprawne **tylko biologicznie** tj. takie, które nie posiadają, ale mają (odczuwają) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności.

Z ogólnej liczby osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim, wg stanu na 2011 r.:

- 144 082 to osoby niepełnosprawne prawnie (73,03%),
- 53 211 to osoby niepełnosprawne tylko biologicznie (26,97%).

Największą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym - 52,93% (18-64 lata – mężczyźni, 18-59 lat kobiety), a najmniejszą osoby w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat) – 6,34%.

Z ww. badań wynika, że teren województwa warmińsko-mazurskiego zamieszkuje ogółem 197 293 osoby z niepełnosprawnościami, co stanowi 13,6% ogółu społeczeństwa tego regionu, tj. więcej o 1,4% niż średnio w kraju.

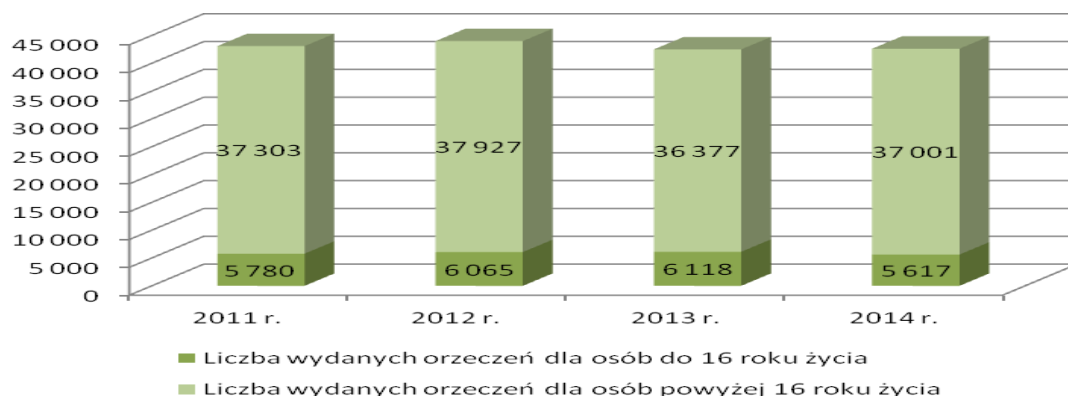
W latach 2011-2014 liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydawanych przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności w województwie warmińsko-mazurskim utrzymuje się na podobnym poziomie. W ww. okresie wydano łącznie 172 188 orzeczeń o niepełnosprawności, z tego:

- 13,70% osobom do 16 roku życia,
- 86,30% osobom powyżej 16 roku życia.

W tej grupie ludności najczęściej występującym schorzeniem były upośledzenia narządu ruchu (28,41%). Kolejne schorzenia pod względem liczby wydanych orzeczeń to: choroby układów oddechowego i krążeniowego (21,98%), choroby neurologiczne (12,36%).

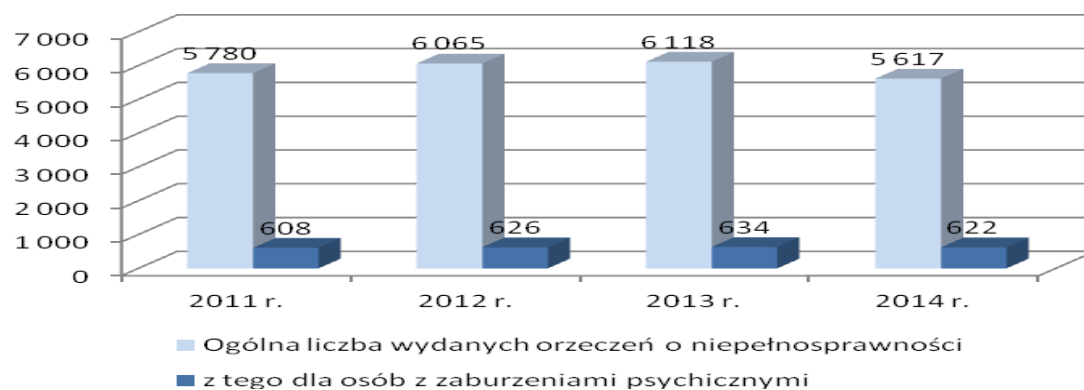
W latach 2011-2014 z łącznie wydanych 172 188 orzeczeń o niepełnosprawności aż 11,6% to orzeczenia o niepełnosprawności z powodu zaburzeń psychicznych.

Wykres 1. Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności.

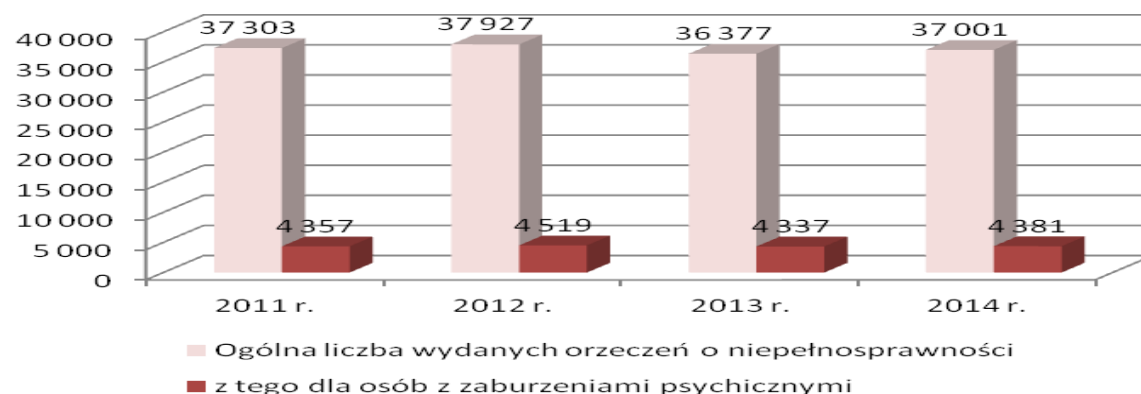
Opracowanie własne na podstawie danych z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Wykres 2. Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności dla osób przed 16 rokiem życia, z uwzględnieniem osób z zaburzeniami psychicznymi.

Opracowanie własne na podstawie danych z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Wykres 3. Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych przez powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia, z uwzględnieniem osób z zaburzeniami psychicznymi.

Opracowanie własne na podstawie danych z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Z uwagi na wysoką liczbę osób z zaburzeniami psychicznymi oraz rozmiar potrzeb w zakresie zapewnienia tym osobom wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2011 roku opracował i realizuje *Wojewódzki Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011- 2015 Województwa Warmińsko-Mazurskiego*, który został przyjęty do realizacji Uchwałą Nr 47/610/11/IV Zarządu

Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 września 2011 roku. Kierunki działań na rzecz tej grupy niepełnosprawnych mieszkańców województwa wytyczono w oparciu o diagnozę problemów i potrzeb oraz założenia zawarte w *Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego*, który jest realizowany również od 2011 roku.

Na przestrzeni kilku ostatnich lat odnotowuje się w województwie warmińsko-mazurskim wzrost liczby ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w formie Środowiskowych Domów Samopomocy. Na koniec 2014 roku odnotowano w województwie 63 ŚDS + 4 filie, w których jest 2 991 miejsc dziennych i 58 miejsc całodobowych. Jednak, z uwagi na rozmiar potrzeb w tym zakresie, ich liczba jest nadal niewystarczająca.

Wykres 4. Liczba Środowiskowych Domów Samopomocy funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (stan na koniec grudnia).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej.

Dla poznania możliwości zaspokojenia potrzeb i rozwiązywania problemów w egzekwowaniu praw osób z niepełnosprawnościami, na podstawie materiałów uzyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie, Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, Kuratorium Oświaty w Olsztynie, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego, analiz własnych i badań Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Raportów z monitoringu wdrażania w latach poprzednich „*Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2012-2015*”, dokonano analizy aktualnej sytuacji osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim.

Analiza dotyczyła następujących aspektów życia:

- sytuacji na rynku pracy,
- problemów edukacji,
- standardu życia,
- dostępu do usług rehabilitacyjnych,
- problemów rehabilitacji społecznej.

Osoby z niepełnosprawnościami stanowią grupę, której sytuacja na rynku pracy jest szczególnie niekorzystna. Podobnie jak w kraju, w naszym województwie osoby te w większości są bierne zawodowo.

Jak wynika z informacji Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim w 2014 r. zatrudnionych było 12 898 osób z niepełnosprawnościami, w tym:

- 6 213 osób na otwartym rynku pracy,
- 6 685 osób na chronionym rynku pracy.

Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba osób z niepełnosprawnościami pracujących na chronionym rynku pracy pozostaje na podobnym poziomie (2012 r. – 6 526; 2013 r. – 6 534),

natomiast na otwartym rynku pracy z roku na rok zauważalny jest jej wzrost (2012 r. – 5 483; 2013 r. – 5 604).

Jednocześnie, w ciągu ostatnich pięciu lat liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy w województwie warmińsko-mazurskim utrzymuje się na podobnym poziomie, tj. około 5,5 tys. osób (z wyłączeniem 2013 roku, gdzie liczba ta wzrosła do 6,5 tys.). Jednak powszechnie wiadomym jest, że liczba osób z niepełnosprawnościami w wieku produkcyjnym pozostających bez zatrudnienia jest wielokrotnie większa. W związku z tym, niezbędne jest motywowanie tych osób, do podejmowania aktywności zawodowej i edukacyjnej, co może przyczynić się do zwiększenia ich szans na uzyskanie zatrudnienia.

Powodem braku aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami są między innymi:

- bariery edukacyjno-kompetencyjne (niski poziom ich wykształcenia i kompetencji zawodowych),
- problemy psychologiczne (np. niskie poczucie własnej wartości),
- bariery instytucjonalne (np. brak infrastruktury społecznej, bariery architektoniczne),
- brak możliwości dojazdu do miejsca pracy,
- problemy organizacyjne (np. utrudniony dostęp do usług, słaba organizacja w społecznościach lokalnych, słaba mobilność przestrzenna osób z niepełnosprawnością),
- niewystarczająca liczba ofert pracy dostosowanych do potrzeb i możliwości osoby z niepełnosprawnościami,
- niekorzystne zapisy w orzecznictwie o niepełnosprawności wydawanych przez ZUS do celów rentowych dyskwalifikujące osobę z niepełnosprawnościami jako potencjalnego pracownika.

Niepokojącym staje się fakt dziedziczenia bezrobocia przez młodych członków rodziny, którzy z racji swojej niepełnosprawności, niskich kwalifikacji zawodowych i braku odpowiednich ofert pracy mają niewielkie szanse na uzyskanie zatrudnienia. Dlatego istnieje pilna potrzeba podejmowania działań zmierzających do wyrównywania szans zatrudnienia i aktywizacji zawodowej tych osób.

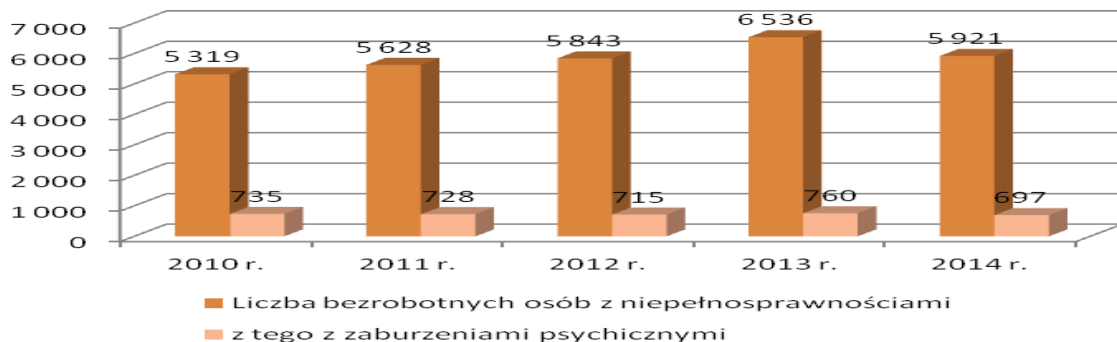
Spośród ogólnej liczby bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim, corocznie najliczniejszą grupę stanowią osoby wieku 45-54 lat, tj. około 30%.

Wykres 5. Liczba bezrobotnych osób zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy.

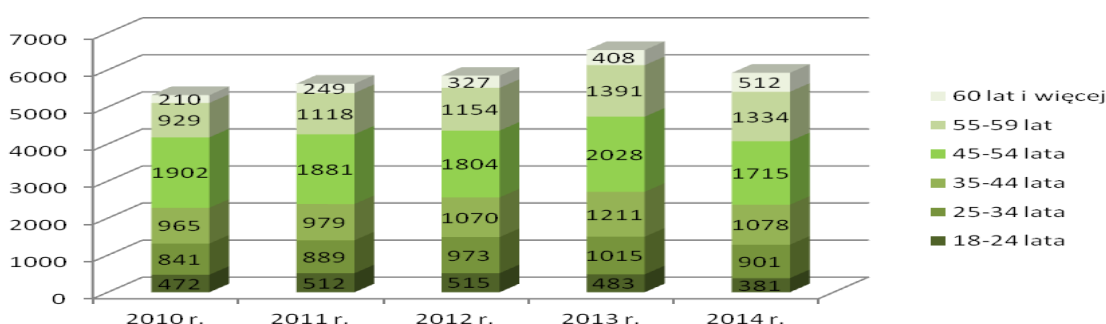
Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie.

Wykres 6. Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych w województwie warmińsko-mazurskim, z uwzględnieniem osób z zaburzeniami psychicznymi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie.

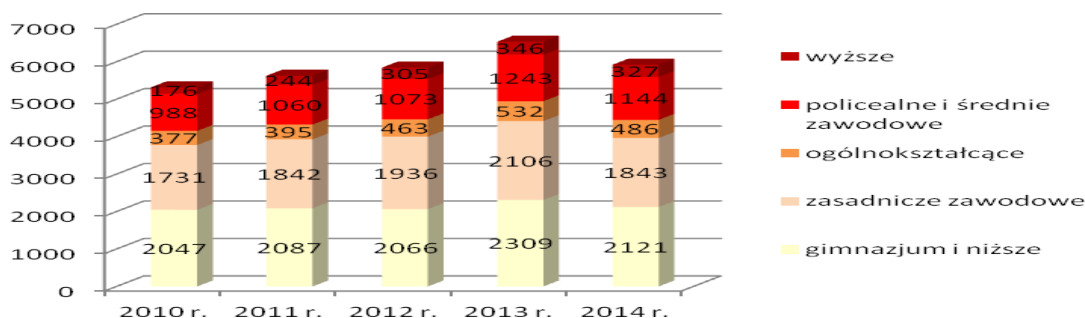
Wykres 7. Liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim według wieku.

Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie.

Poziom wykształcenia osób z niepełnosprawnościami jest jedną z podstawowych determinant ich aktywnego uczestnictwa na rynku pracy. Z danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie wynika, iż najwięcej bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami posiada wykształcenie gimnazjalne lub niższe, a tylko 3-6%, w poszczególnych latach, to osoby z wykształceniem wyższym.

Wykres 8. Liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim według wykształcenia.

Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie.

Podstawowymi formami aktywności osób z niepełnosprawnościami, wspomagającymi proces rehabilitacji zawodowej i społecznej są: Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakłady Aktywności Zawodowej, Zakłady Pracy Chronionej, a z chwilą pojawienia się możliwości aplikowania o środki z EFS, również podmioty ekonomii społecznej, takie jak: Spółdzielnie Socjalne, Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej.

Wg stanu na 31.12.2014 r. w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało:

- 35 Warsztatów Terapii Zajęciowej skupiających 1422 uczestników. Placówki te stwarzają osobom z niepełnosprawnościami, niezdolnym do podjęcia pracy, możliwość rehabilitacji

społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Prowadzone są głównie przez fundacje i stowarzyszenia, a ich koszty współfinansowane są przede wszystkim ze środków PFRON, a także środków powiatu, w którym dany warsztat funkcjonuje;

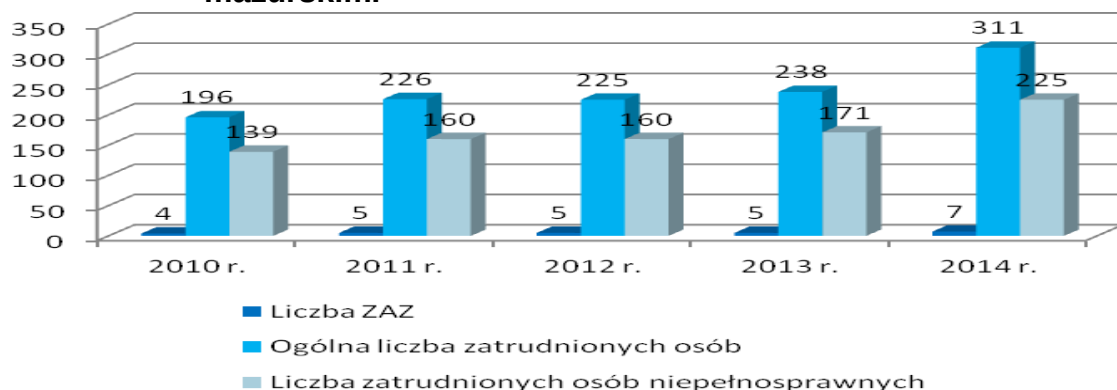
- 7 Zakładów Aktywności Zawodowej zatrudniających 311 osób, w tym 225 osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Jest to istotna forma aktywności osób z niepełnosprawnościami wspomagająca proces rehabilitacji zawodowej i społecznej. Osoby zatrudnione w zakładach, obok wykonywania pracy zarobkowej, uczestniczą w rehabilitacji, przygotowują się do życia w otwartym środowisku oraz uczą się pełnego, niezależnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości;
- 55 Zakładów Pracy Chronionej zatrudniających 7 240 osób, w tym 6 149 osób z niepełnosprawnościami;
- 76 Spółdzielni Socjalnych, brak natomiast danych ile wśród ich członków jest osób z niepełnosprawnościami. Tworzone są przez określone grupy osób, w tym osoby z niepełnosprawnościami. Przedmiotem ich działalności jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków;
- 7 Centrów Integracji Społecznej. W 2014 roku w zajęciach w ramach reintegracji społecznej i zawodowej uczestniczyło 842 osoby. Zajęcia te mają na celu przywrócenie uczestników do życia społecznego i zawodowego. Dzięki tej formie wsparcia 105 osób usamodzielniało się ekonomicznie;
- 48 Klubów Integracji Społecznej, które w 2014 roku różnego rodzaju wsparciem objęły 3 355 osób, z czego 942 osoby podjęły zatrudnienie po zakończeniu zajęć.

Istotną rolę w zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami pełnią zakłady pracy chronionej. Jednakże z roku na rok systematycznie zmniejsza się ich liczba, co spowodowane jest dużymi trudnościami ekonomiczno-finansowymi, z jakimi borykają się te zakłady, m.in. w wyniku słabej konkurencyjności towarów i usług oraz wysokich kosztów utrzymania zakładu. Zauważalna jest natomiast tendencja rosnąca liczby osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w tych zakładach po uwzględnieniu spadku liczby samych zakładów.

W 2014 r. w regionie funkcjonowało 55 takich zakładów, z czego najwięcej znajdowało się na terenie powiatu olsztyńskiego grodzkiego, tj. 16 zakładów.

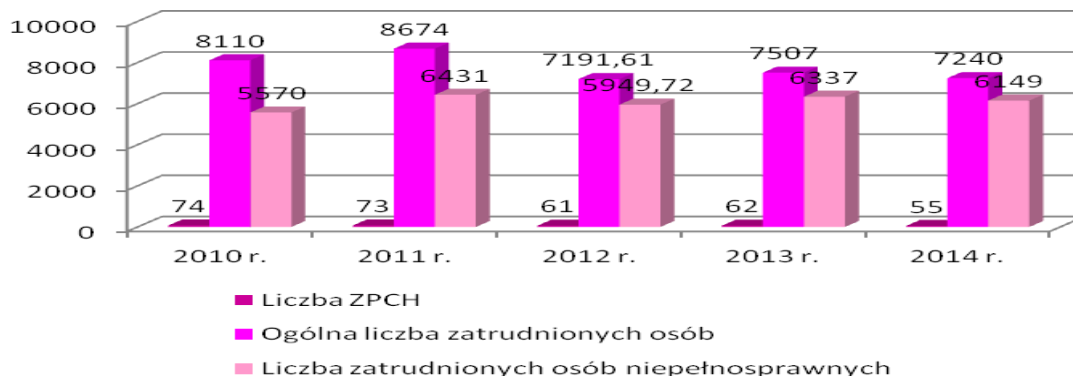
Osoby z niepełnosprawnościami zatrudniane były również w zakładach aktywności zawodowej. Ich liczba na przestrzeni lat rośnie i obecnie w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonuje 7 zakładów aktywności zawodowej, zatrudniających łącznie 225 osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Co roku przekazywane są środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz z budżetu Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego na działanie tych Zakładów.

Wykres 9. Liczba Zakładów Aktywności Zawodowej w województwie warmińsko-mazurskim.

Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Wykres 10. Liczba Zakładów Pracy Chronionej w województwie warmińsko-mazurskim.

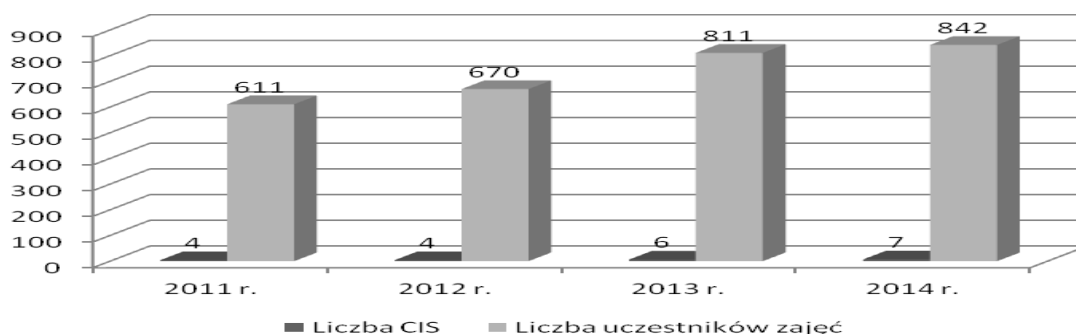
Opracowanie własne na podstawie danych z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Istotną formą wsparcia i pomocy dla osób z niepełnosprawnościami, które są szczególnie zagrożone społecznym wykluczeniem, są podmioty ekonomii społecznej, dzięki którym zmienia się postawa niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej, pozwalająca na ich ekonomiczne usamodzielnienie, a także włączanie ich do ponownego pełnienia ról społecznych w lokalnym środowisku.

W związku z tym, ważne jest wdrażanie i doskonalenie systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie warmińsko-mazurskim, poprawa efektywności podmiotów tego sektora, m.in. poprzez wzrost kompetencji kadry i jakości produktów ekonomii społecznej, jak również wzrost świadomości na ten temat poprzez promocję dobrych praktyk.

Centra Integracji Społecznej prowadzą działania pozwalające przede wszystkim zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe lub przyczynić się do przekwalifikowania zawodowego. Zajęcia z zakresu reintegracji społecznej realizowane w CIS-ach równolegle z programem reintegracji zawodowej – stanowią integralną część procesu przywracania do życia społecznego i zawodowego uczestników, którzy nie potrafiąc sprostać problemom związanym z zabezpieczeniem bytu sobie i najbliższej rodzinie, znaleźli się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej. W rejestrze Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w województwie warmińsko-mazurskim na dzień 31.12.2014 r. wpisanych było 7 CIS.

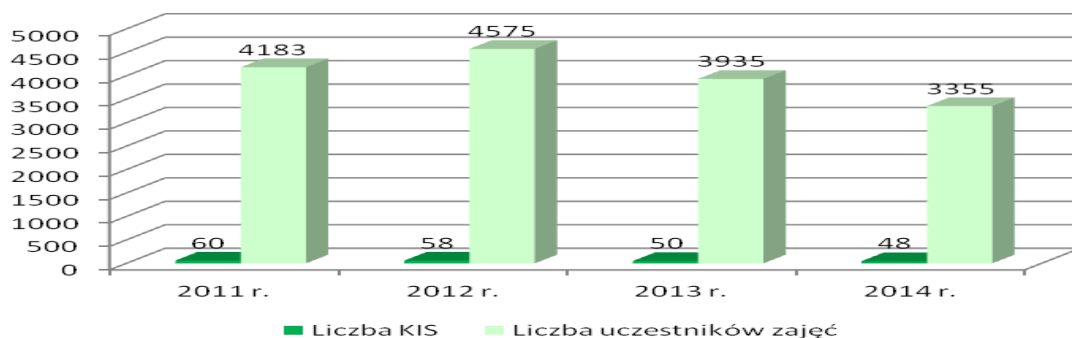
Wykres 11. Liczba Centrów Integracji Społecznej w województwie warmińsko-mazurskim.

Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej na podstawie danych z powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

Klub Integracji Społecznej to podmiot, którego celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu lokalnym, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. Z danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wynika, iż na dzień 31 grudnia 2014 r. na terenie województwa działało 48 Klubów Integracji Społecznej. Od 2011 roku ich liczba spada, głównie z powodu braku środków na działanie oraz osób chętnych do jej prowadzenia.

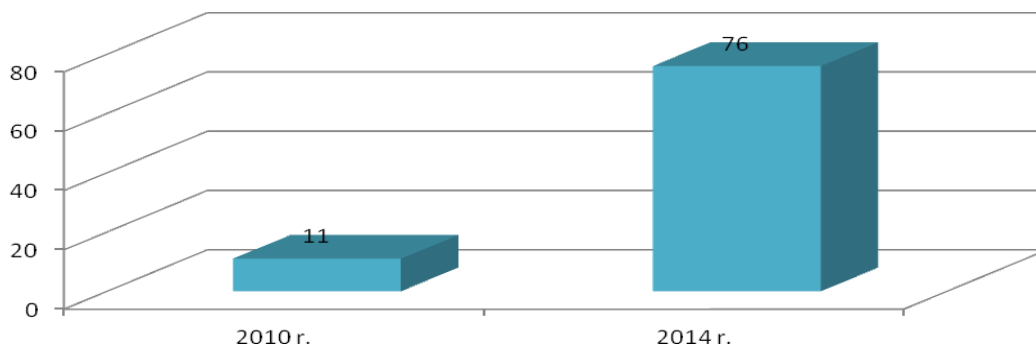
Wykres 12. Liczba Klubów Integracji Społecznej w województwie warmińsko-mazurskim.

Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej na podstawie danych z powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

Ważnym elementem ekonomii społecznej są także Spółdzielnie Socjalne, które wprowadzają schematy przedsiębiorstwa do rozwiązywania problemów społecznych i środowiskowych. Łączą one działalność gospodarczą z integracją społeczną i zawodową członków, tj. osób z niepełnosprawnościami lub osób doświadczających trudności na rynku pracy (długotrwale bezrobotni, byli więźniowie, narkomani, bezdomni). Przedmiotem działalności Spółdzielni jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę jej członków. Od kilku lat zauważa się dynamiczny wzrost liczby Spółdzielni Socjalnych. W 2013 r. zarejestrowano 30 Spółdzielni, a w 2014 r. – 27. Związane to było głównie ze wsparciem dotacyjnym dla spółdzielni socjalnych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego na 31 grudnia 2014 r. aktywnie działało aż 76 spółdzielni socjalnych.

Wykres 13. Liczba Spółdzielni Socjalnych w województwie warmińsko-mazurskim.

Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Obok CIS-ów, KIS-ów i Spółdzielni Socjalnych do podmiotów ekonomii społecznej zalicza się, m.in.: organizacje pozarządowe, Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych, Spółdzielnie pracy, Spółdzielnie inwalidów i Spółdzielnie niewidomych.

W okresie czterech ostatnich lat w województwie warmińsko-mazurskim zauważa się tendencję rosnącą w liczbie osób z niepełnosprawnościami pracujących na otwartym rynku.

W celu ich aktywizacji zawodowej powiatowe urzędy pracy co roku realizują programy aktywnego pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego. Łącznie w latach 2010-2014 opracowano i wdrożono 279 programów, którymi objęto 12 260 osób z niepełnosprawnościami.

Wykres 14. Liczba programów pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego realizowanych przez Powiatowe Urzędy Pracy województwa warmińsko-mazurskiego.

Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy Olsztynie.

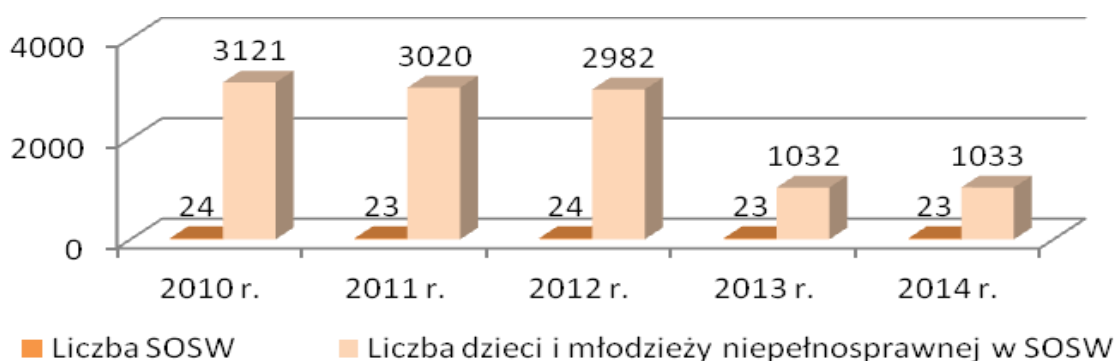
Osoby z niepełnosprawnościami legitymują się niższym, w porównaniu z osobami sprawnymi wykształceniem, w szczególności osoby z obszarów wiejskich (zarówno w województwie warmińsko-mazurskim, jak i na terenie całego kraju). Spowodowane jest to przede wszystkim trudnościami w dostępie do edukacji z powodu barier transportowych.

Na jakość i poziom wykształcenia osób z niepełnosprawnościami w regionie niewątpliwie wpływ ma system edukacji i kształcenia ustawicznego. Jest on realizowany przez wychowanie przedszkolne, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne i szkoły wyższe oraz przez placówki kształcenia ustawicznego. Niepełnosprawne dzieci i młodzież realizują obowiązek szkolny i nauki w szkołach specjalnych oraz ogólnodostępnych.

Według informacji z Kuratorium Oświaty w Olsztynie wszyscy uczniowie z niepełnosprawnościami oraz posiadający orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej, objęci są wsparciem psychologiczno-pedagogicznym przez specjalistów, zatrudnionych w szkołach i placówkach oświatowych. Z Systemu Informacji Oświatowej (SIO) na 30 września 2014 r. wynika, że w województwie warmińsko-mazurskim w szkołach i placówkach oświatowych zatrudnionych było 2 134 specjalistów (pedagogów, psychologów, rehabilitantów, socjoterapeutów, logopedów) oraz 4 513 nauczycieli (prowadzących zajęcia o charakterze terapeutycznym, z zakresu kształcenia słuchu, korekcyjno-kompensacyjne, korekcyjno-wyrównawcze, dydaktyczno-wyrównawcze, rewalidacyjne, rewalidacyjno-wychowawcze) udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży. W 2014 r. ww. pomocą objęto 8 001 dzieci i młodzieży, z czego 1064 dzieci w przedszkolach i 6 937 w szkołach.

Na 30 września 2014 r. działały 23 Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze, do których uczęszczało 1 033 niepełnosprawnych dzieci i młodzieży, w ramach obowiązku szkolnego na poziomie przedszkolnym, szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej. Ponadto, funkcjonowało 9 Ośrodków Rewalidacyjno-Wychowawczych, które umożliwiały wychowankom upośledzonym umysłowo ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, realizację obowiązku szkolnego.

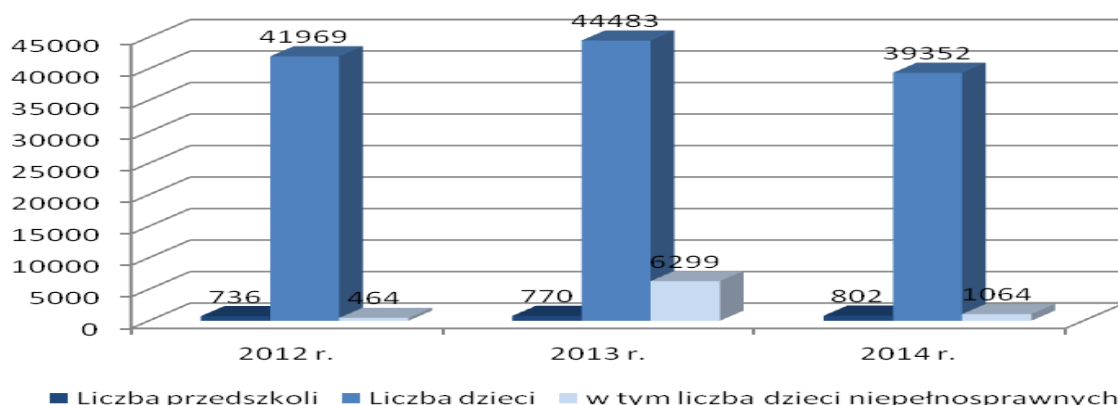
Wykres 15. Liczba specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych w województwie warmińsko-mazurskim.

Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Olsztynie.

W województwie w 2014 r. funkcjonują 802 jednostki, w których realizuje się wychowanie przedszkolne. Są to: przedszkola jako samodzielne placówki, punkty wychowania przedszkolnego, zespoły wychowania przedszkolnego, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych. Uczęszczało do nich 39 352 dzieci, z czego 1 064 to dzieci z niepełnosprawnościami.

Wykres 16. Liczba jednostek, w których realizuje się wychowanie przedszkolne w województwie warmińsko-mazurskim.

Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Olsztynie.

Wykres 17. Liczba szkół podstawowych w województwie warmińsko-mazurskim.

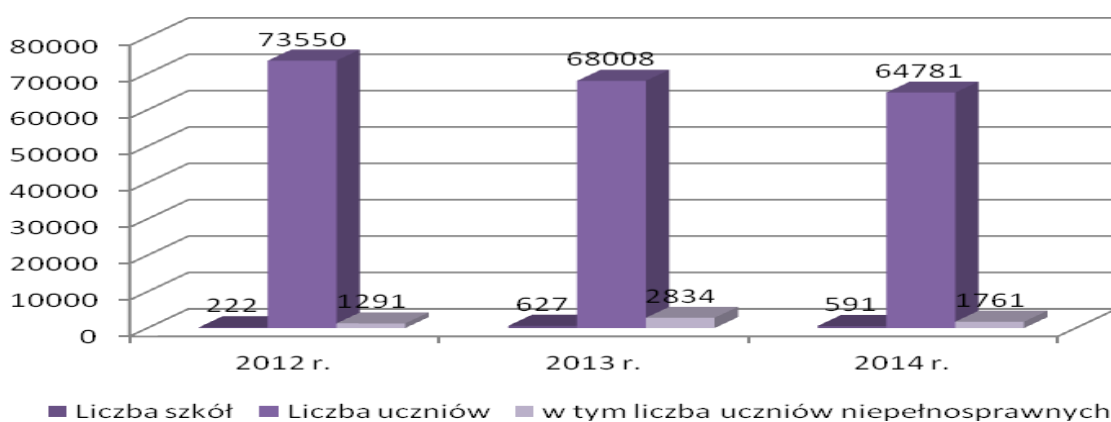
Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Olsztynie.

Wykres 18. Liczba gimnazjów w województwie warmińsko-mazurskim.

Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Olsztynie.

Wykres 19. Liczba szkół ponadgimnazjalnych* w województwie warmińsko-mazurskim.

* liceum ogólnokształcące, liceum profilowane, liceum ogólnokształcące profilowane, szkoła policealna, technikum, technikum uzupełniające, zespół szkół zawodowych, szkoła przysposabiająca do zawodu uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z więcej niż jedną niepełnosprawnością.

Opracowanie własne na podstawie danych z Kuratorium Oświaty w Olsztynie.

Z danych Kuratorium Oświaty w Olsztynie wynika, że z 132 339 uczniów szkół podstawowych i gimnazjów tylko 5 176 osób to uczniowie z niepełnosprawnościami. Spowodowane jest to między innymi tym, że większość szkół masowych nie jest odpowiednio przystosowana do potrzeb edukacyjnych niepełnosprawnych uczniów, z powodu m.in. występujących barier architektonicznych, a także braku odpowiednio przygotowanej kadry pedagogicznej.

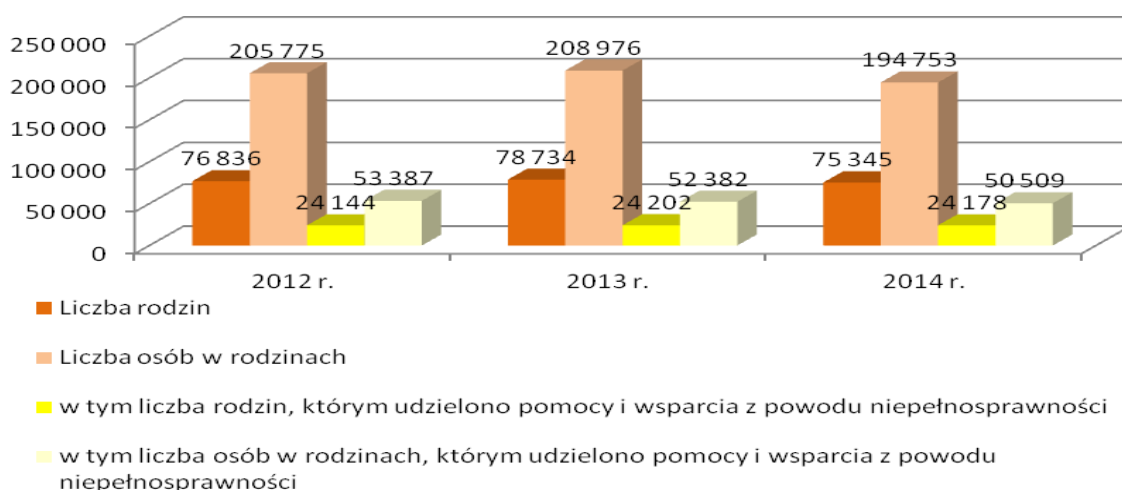
Z badań ankietowych, przeprowadzonych w 2011 r. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, na temat przystosowania szkół województwa warmińsko-mazurskiego do potrzeb edukacyjnych niepełnosprawnych dzieci i młodzieży, w których wzięło udział 189 szkół ogólnodostępnych na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym, wynika że tylko 4% placówek edukacyjnych jest przystosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Ponadto, niespełna 17% badanych planuje dostosowywać obiekty, a głównym powodem jest brak środków finansowych. Ponad połowa ankietowanych zatrudnia specjalistów do pracy z osobami z niepełnosprawnościami z zakresu oligofrenopedagogiki, terapii pedagogicznej, tyflopedagogiki, kształcenia integracyjnego, pracy z dziećmi, rewalidacji, pedagogiki specjalnej, socjoterapii, pomocy psychologicznej o charakterze terapeutyczno-rozwojowym, integracji sensorycznej, logopedii, gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej. Jedynie 1,6% szkół zatrudnia pedagogów posługujących się językiem migowym.

Dla pełnej oceny aktualnych możliwości kształcenia osób z niepełnosprawnościami, przedmiotowe badanie ankietowe przeprowadzono w 2013 r. również wśród uczelni wyższych, z którego wynika, że żadna z 13 uczelni, które wzięły udział w badaniu, nie jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, a tylko połowa planuje dostosować swoje obiekty w przyszłości. Podobnie jak w przypadku poprzedniego badania, główną przyczyną podawaną przez ankietowanych uniemożliwiającą likwidację istniejących barier architektonicznych jest brak środków finansowych. Tylko około 30% uczelni zatrudnia specjalistów do pracy z osobami z niepełnosprawnościami: pedagogów, psychologów, rehabilitantów, fizjoterapeutów oraz tłumaczy języka migowego.

Ograniczone możliwości zarobkowania oraz wysokie wydatki na opiekę zdrowotną, czy rehabilitację sprawiają, że gospodarstwa domowe z osobami z niepełnosprawnościami borykają się z kłopotami finansowymi, a nawet żyją na granicy ubóstwa. W procesie dążenia do zagwarantowania tym osobom równych praw do godnego życia, szczególne znaczenie ma zapewnienie poczucia bezpieczeństwa oraz stwarzanie warunków do przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych. Podmiotami powołanymi do tej roli, w ramach ustawy o pomocy społecznej, są jednostki organizacyjne pomocy społecznej, które udzielają nie tylko zabezpieczenia socjalnego osobom z niepełnosprawnościami, ale również różnorodnych form wsparcia ograniczających poczucie odrzucenia i marginalizacji. Nie ma wątpliwości, że przezwyciężenie trudności, jakie stoją przed osobami potrzebującymi takiego wsparcia, wymaga zaangażowania wielu środowisk. W swoich działaniach, zarówno administracja rządowa jak i samorządowa oraz organizacje pozarządowe, powinny dążyć do osiągnięcia europejskich standardów życia wszystkich obywateli, a zwłaszcza tych, którzy narażeni są na brak akceptacji środowiska i społeczne wykluczenie.

Z danych własnych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej wynika, że liczba rodzin, które otrzymywały świadczenia z pomocy społecznej z tytułu osoby z niepełnosprawnościami w rodzinie jest wysoka i utrzymuje się na podobnym poziomie od kilku lat. W 2014 r. świadczenie takie wypłacono 24 178 rodzinom.

Wykres 21. Liczba rodzin, które otrzymały pomoc i wsparcie z pomocy społecznej, w tym z tytułu osoby niepełnosprawnej w rodzinie.

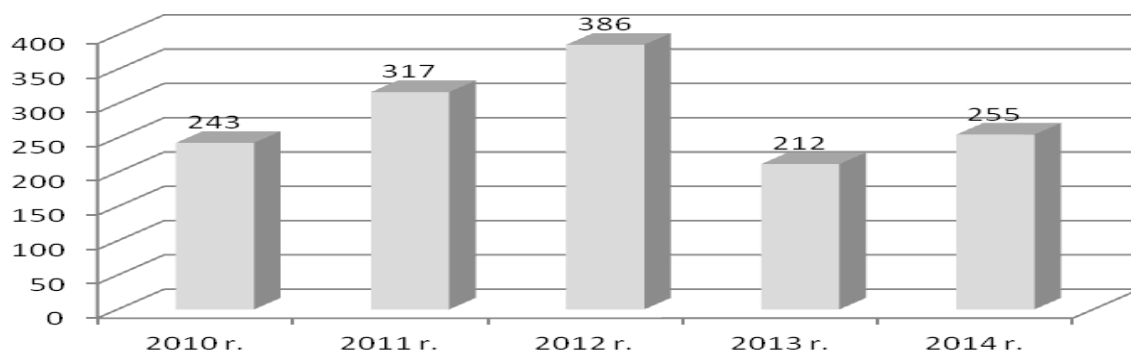
Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej na podstawie danych z powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

Świadczy to niewątpliwie o trudnej sytuacji dużej liczby rodzin osób z niepełnosprawnościami i rozmiarze potrzeb udzielenia wsparcia osobom, które z racji sprawowania opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny nie potrafią poradzić sobie

z problemami życia codziennego, a także z powodu swojej bezradności narażone są na społeczne wykluczenie.

Na przestrzeni ostatnich kilku lat, systematycznie rośnie liczba mieszkań dostosowywanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Ich liczba w poszczególnych latach jest uzależniona od wysokości środków przyznanych samorządom powiatowym przez ten Fundusz na dany rok. W latach 2010-2014 łącznie w 1 413 mieszkaniach podwyższony został standard umożliwiający osobom z niepełnosprawnościami funkcjonowanie w najbliższym otoczeniu.

Wykres 22. Liczba dostosowanych mieszkań do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w województwie warmińsko-mazurskim.

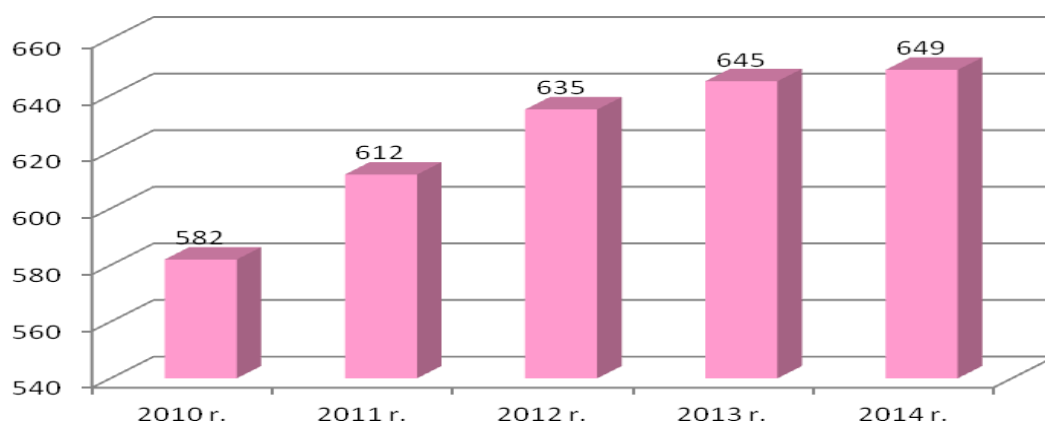
Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie województwa warmińsko-mazurskiego.

Przyczyną pogłębiającego się wykluczenia tych osób jest nierówność w dostępie do dobrej jakości usług społecznych. Szansę na poprawę tej sytuacji daje Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, który obejmuje działania zwiększające jakość oraz dostęp do usług publicznych, m. in. takich jak pomoc społeczna, wsparcie rodziny i pieczy zastępczej, usługi opiekuńcze i zdrowotne. W ramach ww. programu preferencyjnie będą traktowane przedsięwzięcia mające na celu powstawanie i rozwój środowiskowych form opieki nad dziećmi, osobami niepełnosprawnymi, osobami mającymi problemy ze zdrowiem psychicznym, osobami starszymi, osobami wykluczonymi społecznie bądź zagrożonymi wykluczeniem społecznym, a także usługi społeczne i zdrowotne świadczone w ramach działalności podmiotów ekonomii społecznej.

Rozwój usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, a takimi są osoby z niepełnosprawnościami, wspierany ze środków EFS i EFRR, jest zgodny z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz kierunkami wskazanymi w „Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji”.

Systematycznie zwiększa się liczba placówek, instytucji i ośrodków wsparcia umożliwiających rehabilitację osób z niepełnosprawnościami. Według stanu na 31 grudnia 2014 r. w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało 649 takich podmiotów. Jednak ich liczba jest niewystarczająca w porównaniu do potrzeb środowiska osób z niepełnosprawnościami.

Wykres 23. Liczba placówek, instytucji i ośrodków wsparcia umożliwiających rehabilitację osób z niepełnosprawnościami funkcjonujących na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie województwa warmińsko-mazurskiego.

RPO WiM 2014-2020 (w szczególności Oś Priorytetowa 11 Włączenie społeczne) jest znaczącym i skutecznym narzędziem w zakresie aktywnego włączenia osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich sytuacji społeczno-zawodowej. Wdrażanie kompleksowych i zindywidualizowanych programów ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnością z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji zwiększy ich szanse na przywrócenie możliwości lub zdolności do zatrudnienia. Możliwość aplikowania o środki z EFS jest szczególnie istotna z uwagi na różnorodność przyczyn problemów aktywizacji tej grupy beneficjentów (np. niskie wykształcenie i kwalifikacje oraz często niewielkie doświadczenie zawodowe), które powoduje potrzebę poszukiwania innych, innowacyjnych metod pracy.

Wykształcenie osób z niepełnosprawnościami w coraz bardziej wyedukowanym społeczeństwie będzie decydowało o ich pozycji społecznej i zawodowej. Integrację społeczną osób z niepełnosprawnościami można osiągnąć przez rozszerzanie wspólnej edukacji dzieci i młodzieży pełno- i niepełnosprawnej na wszystkich poziomach kształcenia. Poprawa pozycji zawodowej osób z niepełnosprawnościami związana jest z dostosowaniem oferty edukacyjnej szkół ponadgimnazjalnych i placówek kształcenia ustawicznego do potrzeb lokalnego rynku pracy. Podstawową zasadą powinna być przy tym różnorodność form kształcenia dostosowana do stopnia niepełnosprawności. Niezbędne jest również podjęcie szerszych działań, w tym tworzenie programów dla nauczycieli na poziomie studiów pedagogicznych oraz dla uczniów w szkołach i ich rodziców, kształtujących właściwą postawę wobec osób niepełnosprawnych.

Dążenie do integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami realizowane jest przede wszystkim przez wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie ich aktywności, a w efekcie wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych. Tymczasem warunki życia osób z niepełnosprawnościami, pomimo wsparcia udzielanego przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej, są dość uciążliwe, a jakość ich życia niska. Jest to spowodowane między innymi brakiem możliwości pełnego leczenia, kompleksowej rehabilitacji i odpowiedniej edukacji.

Pomimo podejmowania coraz szerszych działań na rzecz wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami, w dalszym ciągu odnotowuje się utrudnione włączenie tych osób do kultury i oświaty, a wciąż istniejące znaczne bariery urbanistyczne, architektoniczne i komunikacyjne uniemożliwiają im pełne uczestnictwo w życiu społecznym. Z racji uszczerbku na zdrowiu osoby z niepełnosprawnościami mają poważne trudności w otrzymaniu zatrudnienia. Sytuacja ta powoduje, że w Polsce znacznie więcej osób

z niepełnosprawnościami niż w innych krajach nie włącza się lub nie powraca do czynnego życia, co przyczynia się do ich wykluczenia społecznego.

Największe konsekwencje z tytułu niepełnosprawności ponosi rodzina, bowiem często głównie na niej spoczywa ciężar opieki, pielęgnacji, zaspokojenia potrzeb socjalno-bytowych i społecznych jednego, a czasem kilku jej członków. W związku ze wzrostem liczby rodzin z różnego rodzaju niepełnosprawnością należy zapewnić tej grupie społecznej właściwe formy wsparcia, w tym w zakresie porad prawnych i psychologicznych. RPO WiM 2014-2020 daje możliwości poprawy tej sytuacji poprzez realizację zintegrowanych usług aktywizacyjno-integracyjnych na rzecz rodzin oraz usług wspierających integrację rodzin ze środowiskiem lokalnym, prowadzących do aktywnego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej i podejmowania działań na jej rzecz.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego nieustannie podejmuje działania na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami, polegające m.in. na dofinansowaniu, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych na terenie całego województwa, a także kosztów utworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej oraz zlecaniu zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. W latach 2003-2014 dofinansowano roboty budowlane w 77 obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych, ze środków PFRON, na łączną kwotę 34 808 615,72 zł. Realizacja ww. zadania stworzyła osobom z niepełnosprawnościami lepsze warunki do kompleksowej rehabilitacji w miejscu zamieszkania. Jednocześnie, na przestrzeni sześciu ostatnich lat (2009-2014) przyznano 1 317 323,00 zł dotacji ze środków PFRON, organizacjom pozarządowym na realizację 45 zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej, z których skorzystało około 2 tys. osób.

Rozwiązywaniu najistotniejszych problemów osób z niepełnosprawnościami wymienionych w niniejszej analizie poświęcony był ww. Program, którego realizacja dobiega końca w 2015 r. Co roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie składał Sejmikowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego raporty z wdrażania „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2012-2015”. Z dotychczasowych raportów wynika, że w celu poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnością w województwie warmińsko-mazurskim, należy między innymi inicjować działania zmierzające do:

- powstawania ośrodków i punktów wczesnej interwencji w każdym powiecie,
- tworzenia programów zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym promujących zdrowy styl życia oraz ochrony zdrowia psychicznego.

Niezbędne jest również podejmowanie szerszych działań:

- zmierzających do powstania grup samopomocy dla rodzin osób z niepełnosprawnościami,
- aktywizujących zawodowo osoby z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy,
- w zakresie wykorzystywania środków z EFS, w celu podwyższenia wykształcenia osób z niepełnosprawnościami, ich aktywności zawodowej i społecznej.

W 2016 roku planuje się sporządzenie Raportu końcowego z realizacji tego Programu. Podsumowanie efektów wdrażania Programu oraz wnioski i rekomendacje do dalszych działań na rzecz wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami będą wykorzystane do podejmowania kolejnych działań w ramach niniejszego Programu.

3. Cel strategiczny, priorytety, działania i wskaźniki osiągnięcia celu „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”.

Prace nad „Wojewódzkim programem wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020” rozpoczęto od zidentyfikowania, na podstawie aktualnej sytuacji osób z niepełnosprawnościami, głównych problemów dotyczących wyrównywania ich szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu. Stanowiło to punkt wyjścia do opracowania analizy SWOT, określającej główne czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) oraz wewnętrzne (mocne i słabe strony) mające wpływ na aktualną sytuację osób z niepełnosprawnościami. Na jej podstawie określono cel strategiczny oraz 3 główne priorytety, które służą jego realizacji.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- istnienie i realizacja lokalnych programów profilaktyki zdrowia, zapobiegania niepełnosprawności i ograniczenia jej skutków, - wysoka aktywność i kwalifikacje kadry instytucji pomocy i integracji społecznej oraz organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu dodatkowych środków finansowych, w tym środków z Unii Europejskiej, na realizację projektów na rzecz osób niepełnosprawnych, - dobrze wykształcona kadra specjalistów (psychoterapeutów, fizjoterapeutów, lekarzy itp.), - wysoka aktywność i współpraca samorządów terytorialnych, jednostek pomocy i integracji społecznej oraz organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych, - możliwości udzielania zindywidualizowanej pomocy bezrobotnym osobom niepełnosprawnym (m.in. Indywidualne Plany Działań, kontrakt socjalny, poradnictwo zawodowe, psychologiczne i inne), - systematyczny rozwój infrastruktury (m.in. ścieżki rowerowe, baseny, boiska sportowe „orliki”, obiekty służące rehabilitacji) oraz wykorzystywanie jej do organizowania spotkań rekreacyjno-sportowych promujących zdrowe i bezpieczne spędzanie wolnego czasu, - położenie województwa - naturalne ukształtowanie terenu, przyroda, klimat, sprzyjająca rozwojowi działań profilaktyki zdrowotnej, - wczesna edukacja przedszkolna z zakresu	- bariery w różnych dziedzinach życia (m. in. architektoniczne i komunikacyjne oraz w komunikowaniu się) oraz słabo rozwinięty transport publiczny (zwłaszcza na terenach wiejskich) ograniczające mobilność osób niepełnosprawnych, - niewystarczające powiązanie szkolnictwa zawodowego z potrzebami rynku pracy, - wysokie bezrobocie w regionie, nieadekwatny do potrzeb rynku pracy oraz niski poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych, - niewystarczająca liczba i dostępność ośrodków i punktów wczesnej interwencji, placówek rehabilitacyjnych oraz nierównomierne ich rozłożenie w województwie, z uwzględnieniem rodzajów i zakresów świadczonych usług, - nierespektowanie przepisów prawa budowlanego dotyczącego likwidacji barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej, - słabo rozwinięte poradnictwo specjalistyczne dla osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin oraz ograniczony dostęp do usług środowiskowych i instytucjonalnych, szczególnie na terenach wiejskich, - nieprzygotowanie części szkół masowych do kształcenia osób niepełnosprawnych - bariery architektoniczne, brak specjalistycznej kadry i wyposażenia, - niedostateczna liczba kadry specjalistycznej (psychoterapeutów, fizjoterapeutów, lekarzy itp.), szczególnie na terenach wiejskich, - brak realizacji w niektórych powiatach lokalnych programów profilaktyki zdrowia,

profilaktyki i zdrowia (kształtowanie nawyków bezpiecznego zachowania), - wzrost świadomości społecznej w aspekcie zrozumienia potrzeb osób niepełnosprawnych, - funkcjonowanie punktów sprzedaży i wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i środków pomocniczych dla osób niepełnosprawnych,	zapobiegania niepełnosprawności i ograniczenia jej skutków, w tym na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, lub ich mało efektywne wdrażanie, - niechęć osób niepełnosprawnych do podjęcia pracy wynikająca z obawy o utratę renty, zasiłku lub innych świadczeń,
SZANSE	ZAGROŻENIA
- możliwość pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na działalność profilaktyczną i rozwój infrastruktury, - programy skierowane do indywidualnych osób niepełnosprawnych, organizacji pozarządowych, instytucji i przedsiębiorców, finansowane ze środków PFRON, EFRR i innych źródeł, mające na celu wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym, - dostępność środków przeznaczonych na rozwój ekonomii społecznej jako formy aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, - ogólnopolskie kampanie, akcje społeczne dotyczące profilaktyki i ograniczania skutków niepełnosprawności, wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością oraz promujące ich zatrudnianie, - wspieranie regionów słabiej rozwiniętych w ramach środków pochodzących z UE, - tworzenie i wdrażanie programów krajowych dotyczących przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i rozwiązywania problemów społecznych, m.in. osób niepełnosprawnych, - przepisy prawne zapewniające osobom niepełnosprawnym prawa w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej, - polityka krajów UE skierowana na rozwój partnerstwa,	- brak regulacji prawnych zapewniających systemowe rozwiązania standaryzujące profilaktykę zdrowotną na każdym etapie życia, - niewystarczające środki finansowe Narodowego Funduszu Zdrowia na profilaktykę zdrowotną oraz limitowanie usług, - niewystarczające środki w budżecie państwa, w tym środków PFRON, na likwidację barier w każdej dziedzinie życia osób niepełnosprawnych, - podwójne orzecznictwo dla celów rentowych i pozarentowych, dyskryminująca osobę niepełnosprawną w uzyskaniu zatrudnienia, - system prawny powodujący łatwość uzyskania pomocy materialnej z pomocy społecznej, demotywujący osoby niepełnosprawne do podejmowania aktywności zawodowej, - niewystarczające środki PFRON na programy celowe na rzecz osób niepełnosprawnych oraz na realizację zadań ustawowych, - marginalizacja regionu w polityce społeczno-gospodarczej państwa, - wynikający z ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy obowiązek profilowania pomocy dla osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy, mający wpływ na ograniczenie możliwości korzystania z usług i instrumentów rynku pracy przez osoby niepełnosprawne zakwalifikowane do III profilu pomocy, - niewystarczające środki na realizację Ogólnopolskiego i Wojewódzkiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego,

Cel strategiczny:

„Osoby z niepełnosprawnościami w pełni, na równi z innymi obywatelami, korzystają z przysługujących im praw i uczestniczą w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym”

Niżej wymienione priorytety są współzależne i służą osiągnięciu celu strategicznego programu:

Priorytet I: Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności.

Priorytet II: Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami.

Priorytet III: Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Do każdego z priorytetów zdefiniowano cel ogólny, a następnie zaproponowano stosowne działania i wskaźniki.

Cel strategiczny Programu, jak również zdefiniowane cele ogólne i związane z nimi działania są spójne z zapisami zawartymi w następujących dokumentach:

- ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2015 r., poz. 1392),
- ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.),
- „Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010-2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier”,
- „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025”,
- „Strategii polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2020 roku”,
- „Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020”.

Priorytet I: Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności.

Cel ogólny:

Ułatwienie dostępu do usług w zakresie zapobiegania niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków.

Działania:

- 1.1. Opracowywanie i wdrażanie programów wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i niepełnosprawnych, w tym dofinansowanych w ramach RPO WiM 2014 – 2020.
- 1.2. Inwestycje w infrastrukturę społeczną, służącą świadczeniu usług opiekuńczo/rehabilitacyjnych osobom z niepełnosprawnościami, w tym dofinansowanych w ramach RPO WiM 2014 – 2020 i ze środków PFRON.
- 1.3. Opracowywanie i wdrażanie lokalnych programów i projektów dotyczących zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym propagowanie zdrowego stylu życia.
- 1.4. Podejmowanie inicjatyw na rzecz przeciwdziałania wypadkom drogowym, wodnym, przy pracy oraz w gospodarstwach rolnych i domowych.
- 1.5. Opracowywanie i wdrażanie lokalnych programów i inicjatyw ochrony zdrowia psychicznego.

Wskaźniki:

1. Liczba dzieci objętych działaniami na rzecz wczesnego wykrywania wad rozwojowych.
2. Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały w środowisku lokalnym z obiektów służących rehabilitacji, wspartych m. in. ze środków PFRON i w ramach RPO WiM 2014 – 2020.
3. Liczba uczestników wdrożonych lokalnych programów i projektów dotyczących niepełnosprawności i ograniczania jej skutków.

4. Liczba uczestników realizowanych programów i inicjatyw w zakresie ochrony zdrowia psychicznego.
5. Liczba osób z niepełnosprawnościami, którym dofinansowano uczestnictwo w turnusie rehabilitacyjnym.

Realizatorzy:

- samorządy: województwa, powiatów i gmin,
- podmioty niepubliczne działające na rzecz osób niepełnosprawnych,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Komendy: Wojewódzka i Powiatowe Policji,
- Warmińsko-Mazurska Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego,
- Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe,
- Okręgowy Inspektorat Pracy Państwowej Inspekcji Pracy,
- Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
- administracja rządowa.

Priorytet II: Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami.

Cel ogólny:

Zwiększenie aktywnego udziału osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w życiu społecznym.

Działania:

- 2.1. Podejmowanie działań aktywizujących osoby z niepełnosprawnościami, w tym dofinansowanych w ramach RPO WiM 2014 – 2020, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji.
- 2.2. Realizacja kompleksowych usług aktywizacyjno-integracyjnych na rzecz rodzin, których członkami są osoby z niepełnosprawnościami, w tym dofinansowanych w ramach RPO WiM 2014 – 2020.
- 2.3. Zintensyfikowanie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych osób z niepełnosprawnościami.
- 2.4. Zwiększenie dostępu do informacji o placówkach, instytucjach i ośrodkach wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i członków ich rodzin, w tym prowadzenie bazy danych.
- 2.5. Rozwój ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin – usługi terapeutyczne, rehabilitacyjne, psychologiczne, warsztaty dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.
- 2.6. Inicjowanie organizowania szkoleń dla kadry podmiotów wpierających aktywny udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i integracji ze środowiskiem.
- 2.7. Wspieranie opracowywania i wdrażania lokalnych programów i projektów na rzecz aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami.
- 2.8. Promowanie imprez, wystaw, aukcji, olimpiad i przeglądów artystycznych i wydarzeń sportowych z udziałem osób z niepełnosprawnościami.
- 2.9. Inicjowanie powstawania stowarzyszeń i klubów sportowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
- 2.10. Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, w związku z indywidualnymi potrzebami osób z niepełnosprawnościami.
- 2.11. Podejmowanie działań zmierzających do udzielania wszechstronnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom z niepełnosprawnościami na terenie przedszkola i szkoły.
- 2.12. Promocja dobrych praktyk dotyczących aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami.
- 2.13. Promowanie wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

- 2.14. Wspieranie inicjatyw tworzenia i rozwijania działalności grup samopomocowych dla rodzin dotkniętych problemami niepełnosprawności.
- 2.15. Organizowanie szkoleń i doradztwa dla rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami.
- 2.16. Wspieranie działań organizacji pozarządowych w zakresie rehabilitacji społecznej, integracji i budowania pozytywnych postaw wobec osób z niepełnosprawnościami.
- 2.17. Współpraca z organami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami życia społeczno-gospodarczego na rzecz inicjatyw sprzyjających integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania ich społecznej izolacji.

Wskaźniki:

1. Liczba osób korzystających z usług ośrodków wsparcia świadczących specjalistyczne, terapeutyczne i opiekuńcze usługi dla osób z niepełnosprawnościami, w tym poradnictwo psychologiczne.
2. Liczba dzieci z niepełnosprawnościami objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną na terenie przedszkola lub szkoły.
3. Liczba osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w lokalnych programach i projektach na rzecz aktywizacji społecznej.
4. Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały z dofinansowań likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, w związku z ich indywidualnymi potrzebami.
5. Liczba wolontariuszy pracujących na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
6. Liczba osób z niepełnosprawnościami podejmujących naukę w szkole ponadgimnazjalnej i uczelniach wyższych.

Realizatorzy:

- samorządy: województwa, powiatów i gmin,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- podmioty niepubliczne działające na rzecz osób niepełnosprawnych,
- Kuratorium Oświaty w Olsztynie.

Priorytet III: Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Cel ogólny:

Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy

Działania:

- 3.1. Podejmowanie działań aktywizujących osoby z niepełnosprawnościami, m. in. dofinansowanych w ramach RPO WiM 2014 – 2020, z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji o charakterze zawodowym.
- 3.2. Wspieranie rozwoju samozatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.
- 3.3. Inicjowanie tworzenia podmiotów ekonomii społecznej wspomagających proces rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi (CIS, KIS, ZAZ, spółdzielnie socjalne), m. in. w ramach projektów RPO WiM 2014 – 2020.
- 3.4. Wspieranie tworzenia miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami, w tym zatrudnienia wspomagane.
- 3.5. Inicjowanie i prowadzenie szkoleń, treningów aktywizujących i treningów pracy, motywujących osoby z niepełnosprawnościami do podejmowania aktywności zawodowej.
- 3.6. Wspieranie poradnictwa zawodowego połączonego z diagnozą potrzeb, ukierunkowaniem zawodowym i szkoleniowym oraz pośrednictwem pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

3.7. Promowanie i upowszechnianie dobrych praktyk aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, w tym elastycznych form zatrudnienia.

Wskaźniki:

1. Liczba osób z niepełnosprawnościami, wobec których zastosowano instrumenty aktywnej integracji o charakterze zawodowym.
2. Liczba osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w podmiotach ekonomii społecznej.
3. Liczba osób z niepełnosprawnościami bezrobotnych, poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu, które podjęły pracę, w tym w ramach samozatrudnienia.
4. Liczba osób zatrudnionych w instytucjach pomocy i integracji społecznej oraz instytucjach rynku pracy przeszkolonych w zakresie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.
5. Liczba osób z niepełnosprawnościami uczestniczących w projektach dofinansowanych ze środków EFS.

Realizatorzy:

- samorządy: województwa, powiatów i gmin,
- instytucje rynku pracy,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- podmioty niepubliczne działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

4. Wdrażanie „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020”.

Opracowany „Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016- 2020” nie rozwiąże wszystkich problemów dotyczących niepełnosprawności ze względu na ich wieloaspektowość. Jednak oczekiwanym efektem jego realizacji jest poszerzenie dostępu osób z niepełnosprawnością do życia społecznego, kulturalnego oraz edukacji i rynku pracy w zakresie uznanym przez Zespół do opracowania „Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020” za najbardziej istotny. W skład Zespołu weszli:

- 1) Wiesława Przybysz – Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
- 2) Halina Zygnerska – Kierownik Biura ds. rehabilitacji osób niepełnosprawnych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
- 3) Emilia Gałązka – przedstawiciel Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
- 4) Marta Piątek – przedstawiciel Wojewody Warmińsko-Mazurskiego,
- 5) Arkadiusz Paturej – przedstawiciel Konwentu Powiatów Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- 6) Tomasz Podsiadło – przedstawiciel Konwentu Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- 7) Kamil Kozłowski – przedstawiciel Związku Gmin Warmińsko-Mazurskich,
- 8) Anna Organiściak-Krzykowska – przedstawiciel Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
- 9) Elżbieta Dziekan – przedstawiciel Departamentu Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
- 10) Danuta Pszczółkowska – przedstawiciel Departamentu Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
- 11) Anna Piasecka-Krysztul – przedstawiciel Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
- 12) Iwona Krzyżanowska – przedstawiciel Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie,
- 13) Jolanta Marcinkiewicz – przedstawiciel Kuratorium Oświaty w Olsztynie,
- 14) Kamil Petynka – przedstawiciel Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie,
- 15) Beata Peplińska-Strehlau – przedstawiciel Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
- 16) Piotr Koprucki – przedstawiciel Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
- 17) Katarzyna Prokopowicz – przedstawiciel Olsztyńskiej Szkoły Wyższej im. J. Rusieckiego w Olsztynie,
- 18) Tadeusz Milewski – przedstawiciel Warmińsko-Mazurskiego Sejmiku Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie.

Ponadto, jest to dokument o charakterze interdyscyplinarnym, którego wdrażanie wymaga również współpracy wielu partnerów społecznych, w tym samorządu województwa, powiatów, gmin, instytucji oświaty, kultury, jednostek służby zdrowia oraz organizacji pozarządowych i innych partnerów działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Od ich zaangażowania w dużej mierze zależą efekty zaplanowanych działań.

4.1 Harmonogram.

Wojewódzki program ma charakter ramowy, natomiast poszczególne działania, sposób i czas ich realizacji, podmioty realizujące oraz źródła finansowania określa harmonogram, stanowiący załącznik do niniejszego Programu.

4.2 Monitorowanie Programu.

Do oceny efektów wdrażania Programu niezbędne jest jego monitorowanie, które będzie odbywać się systematycznie, nie rzadziej niż co dwa lata, na podstawie informacji o podjętych działaniach, zebranych z powiatów i gmin oraz innych instytucji współpracujących.

4.3 Finansowanie Programu

Zakres realizacji działań ujętych w programie w znacznej części uzależniony będzie od wielkości środków finansowych:

- własnych podmiotów realizujących zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
- Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- innych źródeł.

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych określa zadania zawarte w Programie, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Od wielkości tych środków, przyznawanych co roku według algorytmu, zależy zakres realizacji zaplanowanych w Programie działań.

Ponadto, istotnym elementem możliwości finansowych realizacji działań określonych w Programie będzie zdolność podmiotów wdrażających Program do pozyskiwania dodatkowych środków zewnętrznych, w tym z RPO WiM 2014 – 2020, na realizację części przyjętych celów.

Realizacja części działań nie wymaga dodatkowych nakładów finansowych i nie będą one realizowane systematycznie.